TURINYS

I. PASAULIS

Gamtinis žemėlapis ... 3
Politinis žemėlapis ... 5

II. AZIJA

Vidutinė sausio mėnesio temperatūra.
Vidutinė liepos mėnesio temperatūra.
Krituliai lapkričio–balandžio mėnesiais.
Krituliai gegužės–spalio mėnesiais ... 6
Žemyninė ir musoninė Azija. Klimatogramos ... 7
Gamtinis žemėlapis ... 9
Tektonika ir naudingosios iškasenos.
Geografinės zonos ir gyvūnija ... 10
Korėjos ir Japonijos gamtinis žemėlapis ... 11
Gyventojų tankumas ir urbanizacija.
Kalbos ir religijos ... 12
Japonijos gyventojų tankumas. Izraelis ... 13
Žemės naudojimas ... 14
Kinija.
Naftos ir gamtinių dujų gavyba Persų įlankoje.
Japonija ... 16
Indija ... 17

III. EUROPA

Gamtinis žemėlapis ... 18
Tektonika ir naudingosios iškasenos.
Geografinės zonos ir gyvūnija ... 20
Vidutinė sausio mėnesio temperatūra. Krituliai ... 21
Gyventojų tankumas ir urbanizacija.
Kalbos ir religijos ... 22
Balkanų kalbos. Beniliukso kalbos.
Šveicarijos kalbos ... 23
Politinis žemėlapis ... 24
Europa 1938 m. ir 1989 m. ... 25
Europos Sąjunga ... 26
Europos Sąjungos plėtra. Šengeno erdvė ... 27
Žemės naudojimas. Energetika ... 28

IV. VAKARŲ EUROPA

Jungtinė Karalystė ir Airija. Prancūzija ... 30
Olandija, Belgija ir Liuksemburgas.
Polderiai Olandijoje ... 31
Jungtinės Karalystės ir Airijos ūkis.
Prancūzijos ūkis ... 32
Olandijos, Belgijos ir Liuksemburgo ūkis ... 33

V. VIDURIO EUROPA

Gamtinis žemėlapis ... 34
Ūkis ... 36

VI. RYTŲ EUROPA

Gamtinis žemėlapis ... 38
Ilgiausios Europos upės.
Didžiausi Europos vidaus vandens telkiniai.
Kaukazas ... 39
Ūkis ... 40
Žemės ūkio produkcijos gamybos apimtys ... 41

VII. ŠIAURĖS EUROPA

Gamtinis žemėlapis ... 42
Ūkis ... 43

VIII. PIETŲ EUROPA

Ispanija ir Portugalija. Graikija ... 44
Italija. Malta. Kipras ... 45
Ispanijos ir Portugalijos ūkis. Graikijos ūkis ... 46
Italijos ūkis ... 47

IX. PIETRYČIŲ EUROPA

Gamtinis žemėlapis. Ūkis ... 48
Rumunijos naftos gavybos raida ... 49

X. BALTIJOS ŠALYS

Gamtinis žemėlapis ... 50
Karaliaučiaus kraštas.
Gyventojų tautinė sudėtis ... 51

XI. VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ

Vietovardžių rodyklė ... 52

III EUROPA

1 Gyventojų tankumas ir urbanizacija

Mastelis 1 : 30 000 000

2 Kalbos ir religijos

Mastelis 1 : 30 000 000

3 Balkanų kalbos

Mastelis 1 : 8 000 000

4 Beniliukso kalbos

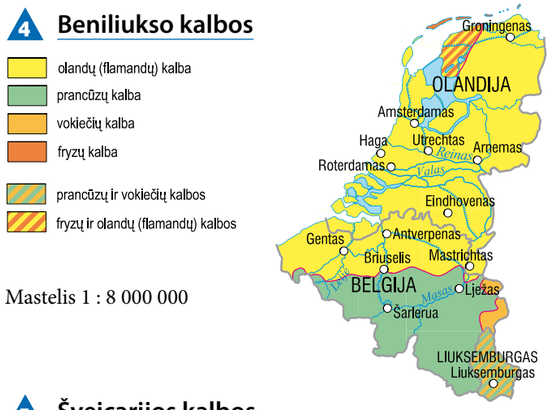

Mastelis 1 : 8 000 000

5 Šveicarijos kalbos

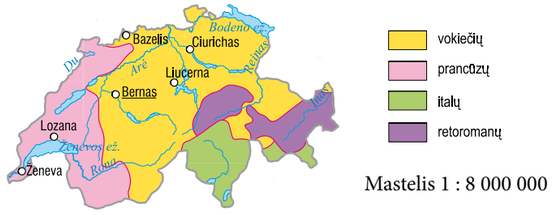

Mastelis 1 : 8 000 000

Tezės

Europa, lyginant su kitomis pasaulio dalimis, yra tolygiau apgyvendinta.

Tankiausiai apgyvendintos Europos sritys: Beniliukso šalys, vakarinė Vokietijos dalis, šiaurinė Italijos dalis ir vidurinė Jungtinės Karalystės dalis.

Europoje vyrauja krikščionybė, kurios išpažinėjai priklauso katalikų, protestantų ir stačiatikių konfesijoms.

Daugumoje Europos šalių vartojama sava valstybinė kalba.

Duomenys

Gyventojų skaičius	730 mln.
Gyventojų tankumas	70 gyv./km²

Daugiausia gyventojų turinčios valstybės (mln. gyv.): Rusija (142), Vokietija (82), Turkija (72), Prancūzija (65), Jungtinė Karalystė (61), Italija (59).

Daugiausia gyventojų turinčios miestų aglomeracijos (mln. gyv.): Maskva (14), Stambulas (13), Londonas (12), Paryžius (11), Madridas (6), Sankt Peterburgas (5).

Sąvokos

- **Kalbų šeima** – kalbos, turinčios bendrą kamieną.
- **Indoeuropiečiai** – viena iš pasaulio kalbų šeimų. Jai priklauso ir baltų kalbų grupė.
- **Aglomerãcija** – tanki miestų bei miestelių santalka nedidelėje teritorijoje. Besiplečiančios gyvenvietės dažnai susijungia ir sudaro šimtus kilometrų besitęsiančias urbanizuotas teritorijas.
- **Unìtai** – stačiatikiai, perėmę pagrindines katalikybės dogmas ir savo dvasiniu vadovu pripažįstantys Romos popiežių.

Užduotys

LENGVA

1. Naudokitės 1 ir išvardykite daugiau nei 3 mln. gyventojų turinčias Europos aglomeracijas.
2. Ar teisingas teiginys, kad daugumoje Europos valstybių vienintelė vyraujanti religija – katalikybė?
3. Išvardykite Europos valstybes, kuriose valstybinė kalba – vokiečių.
4. Pagal 2 nurodykite Europos valstybes, kuriose vartojama daugiau nei viena valstybinė kalba. Išvardykite šias kalbas.
5. Naudokitės 1 ir nustatykite, kuriose Europos valstybėse didesnė gyventojų dalis gyvena kaimuose.
6. Palyginkite, kuo skiriasi gyventojų paplitimas Vakarų, Šiaurės ir Rytų Europoje.
7. Įvertinkite, kuriame Europos regione yra daugiausia valstybių su vienintele vyraujančia religija.

SUNKU

Įdomūs faktai

- Europos gyventojų vartojama gimtoji kalba (mln. gyv.): rusų (125), vokiečių (98), prancūzų (70), anglų (65), italų (58).
- 33 Europos tautos bent vienoje žemyno valstybėje sudaro gyventojų daugumą.
- Didžiausią gyventojų dalį vyraujanti tauta sudaro Armėnijoje ir Lenkijoje (apie 97%), mažiausią – Latvijoje (57%), Bosnijoje ir Hercegovinoje (bosniai – 48%).

V VIDURIO EUROPA

1 Gamtinis žemėlapis

Mastelis 1 : 6 000 000

Tezės

Regiono šiaurinę dalį ir Vengrijos teritoriją apima žemumos. Vidurinėje dalyje – vidutinio aukščio hercininės kalnodaros kalnai, pietinėje dalyje – aukšti alpinės kalnodaros kalnai.

Aukščiausi regiono kalnai – Alpės ir Tatros.

Vokietijos ir Lenkijos žemumų paviršius susiformavo per paskutinį apledėjimą.

ABC Sąvokos

- **Alpinė kalnodara** – naujausiasis kalnodaros laikotarpis, prasidėjęs prieš kelias dešimtis milijonų metų ir trunkantis iki šiol. Pavadintas pagal vienus – jo metu susidariusių kalnų – Alpes.
- **Pérėja** – kalnagūbrio pažemėjimas, per kurį galima susisiekti tarp abipus kalnagūbrio esančių slėnių.
- **Vėtų kraštas** – tai pajūrio žemumos, kurias kasdien užlieja jūros potvynių vanduo.
- **Morenà** – įvairaus stambumo uolienos, kurias suklostė slenkantis ledynas.

? Užduotys

LENGVA

1. Išvardykite Vidurio Europoje esančius kalnus.
2. Ar teisingas teiginys, kad Dunojus teka per Vokietiją, Čekiją, Austriją ir Slovakiją?
3. Išvardykite Vidurio Europos žemumas.
4. Naudokitės 1, 20 p. 2 ir nustatykite, kuriose Vidurio Europos valstybėse yra vertikaliojo zoniškumo rajonai.
5. Naudokitės 20 p. 1 ir išsiaiškinkite, per kurias kalnodaras susiformavo Vidurio Europos kalnai.
6. Palyginkite, kuriose Vidurio Europos valstybėse didesnę teritorijos dalį apima žemumos, o kuriose – kalnai.
7. Naudokitės 1 ir įvardykite, kurių jūrų baseinams priklauso Vidurio Europos upės.

SUNKU

! Įdomūs faktai

- Vokietijoje ir Lenkijoje prieš keletą milijonų metų buvo aktyviai veikiančių ugnikalnių. Šiuo metu iš jų telikę neaukšti, suirę kūgiai.